

Phần hai

HƯỚNG DẪN DẠY HỌC CÁC BÀI CỤ THỂ

Bài 1

SỐNG GIẢN DỊ

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

1. Giúp HS hiểu thế nào là sống giản dị và không giản dị, tại sao cần phải sống giản dị.

2. Hình thành ở HS thái độ quý trọng sự giản dị, chân thật ; xa lánh lối sống xa hoa, hình thức.

3. Giúp HS biết tự đánh giá hành vi của bản thân và của người khác về lối sống giản dị ở mọi khía cạnh : lời nói, cử chỉ, tác phong, cách ăn mặc và thái độ giao tiếp với mọi người ; biết xây dựng kế hoạch tự rèn luyện, học tập những tấm gương sống giản dị của mọi người xung quanh để trở thành người sống giản dị.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

1. Về nội dung

– Giản dị là phẩm chất đạo đức cần có ở mỗi người. Người sống giản dị sẽ được mọi người xung quanh yêu mến, cảm thông và giúp đỡ.

– Sống giản dị là sống phù hợp với điều kiện, hoàn cảnh của bản thân, gia đình và xã hội, biểu hiện ở chỗ : không xa hoa lãng phí, không cầu kì kiêu cách.

– Người sống giản dị là người không cầu kì, kiêu cách, không khách sáo mà thẳng thắn và chân thật trong cư xử, gần gũi và hoà hợp với mọi người.

– Phân biệt những hành vi thể hiện lối sống giản dị với các hành vi khác như : luộm thuộm, cầu thả, sơ sài, hay nói năng cộc lốc, trống không...

2. Về phương pháp

Bài này có thể kết hợp sử dụng nhiều phương pháp như : kể chuyện, phân tích, diễn giảng, đàm thoại... Song, để nâng cao hiệu quả của giờ học, kích thích tư duy sáng tạo của HS, GV cần đặc biệt lưu ý đến phương pháp nêu vấn đề, tạo tình huống để HS thảo luận, giúp các em rút ra những kiến thức cơ bản trong bài.

3. Tài liệu và phương tiện

- Tranh ảnh, băng hình, câu chuyện, tình huống thể hiện lối sống giản dị.
- Tìm thêm một số câu thơ, câu ca dao hoặc tục ngữ nói về tính giản dị ở nhiều khía cạnh khác nhau.
- Máy chiếu, đầu video (nếu có).

III – CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY HỌC CHỦ YẾU

Hoạt động 1 : *Giới thiệu bài.*

- GV có thể kể một câu chuyện ngắn (hoặc tình huống) thể hiện lối sống giản dị.
- Hoặc GV có thể thông qua việc nêu lên ý nghĩa và sự cần thiết của lối sống giản dị để vào bài.

Hoạt động 2 : *Phân tích truyện đọc, giúp HS hiểu thế nào là sống giản dị.*

- Gọi một HS đọc diễn cảm truyện *Bác Hồ trong ngày Tuyên ngôn Độc lập*.
- GV hướng dẫn HS thảo luận (dựa vào các câu hỏi gợi ý trong SGK, song GV có thể đưa thêm các câu hỏi khác để phân tích cụ thể hơn từng biểu hiện về lối sống giản dị của Bác Hồ trong truyện).
- HS phát biểu, GV ghi những chi tiết cơ bản cần khai thác lên bảng.

Nội dung cần khai thác :

- Trang phục, tác phong và lời nói của Bác Hồ :
 - + Bác mặc bộ quần áo ka-ki, đội mũ vải đã bạc màu và đi đôi dép cao su.
 - + Bác cười đôn hậu và vẫy chào đồng bào.
 - + Thái độ thân mật như người cha hiền đối với các con.
 - + Câu hỏi đơn giản : *"Tôi nói đồng bào nghe rõ không ?"*.

- Nhận xét về những biểu hiện của hành vi đó :
- + Bác ăn mặc đơn giản, không cầu kì, phù hợp với hoàn cảnh đất nước lúc đó.
- + Thái độ chân tình, cởi mở đã xoa tan tất cả những gì còn xa cách giữa Bác Hồ – Chủ tịch nước với nhân dân.
- + Lời nói của Bác dễ hiểu, gần gũi thân thương với mọi người.
- GV chốt lại những nội dung chính.

Hoạt động 3 : *Liên hệ thực tế để thấy được những biểu hiện đa dạng, phong phú của lối sống giản dị.*

- GV yêu cầu HS tự liên hệ thực tế, nêu lên những tấm gương sống giản dị trong nhà trường, trong cuộc sống và trong sách báo mà các em biết.

- Gọi một số HS phát biểu và nêu nhận xét.

- GV có thể bổ sung thêm bằng các câu chuyện khác (phân chuẩn bị trước của GV) để HS thấy được biểu hiện đa dạng của tính giản dị trong cuộc sống hàng ngày.

- Từ đó, GV chốt lại :

+ Trong cuộc sống quanh ta, sự giản dị được biểu hiện ở nhiều khía cạnh khác nhau. Giản dị chính là cái đẹp, song nó không chỉ là vẻ đẹp bề ngoài mà là sự kết hợp hài hoà với vẻ đẹp bên trong. Giản dị không chỉ biểu hiện ở lời nói, ở cách ăn mặc và việc làm mà còn thể hiện qua suy nghĩ, hành động của mỗi người trong cuộc sống và trong những điều kiện, hoàn cảnh nhất định.

+ Mỗi HS chúng ta cần học tập các tấm gương ấy để trở thành những người có lối sống giản dị. Bởi lẽ, một HS sống giản dị sẽ có nhiều thời gian, điều kiện để học hành, đỡ phí tiền của cha mẹ vào những chi tiêu chưa cần thiết.

Hoạt động 4 : *Thảo luận nhóm để HS tìm ra những biểu hiện trái với giản dị hoặc không giản dị.*

- GV chia HS thành nhiều nhóm (mỗi nhóm có thể là một tổ) và giao cho các nhóm thảo luận để tìm ra những hành vi trái với giản dị hoặc không giản dị.

- Đại diện các nhóm lên bảng ghi lại các từ hoặc cụm từ mà nhóm mình đã tìm được, khen ngợi nhóm nào tìm được nhiều từ hơn (hoạt động này có thể tổ chức dưới hình thức trò chơi và cho điểm thi đua giữa các nhóm để động viên, khích lệ tinh thần học tập của các em và làm cho tiết học thêm sinh động).

– GV nhận xét và bổ sung bằng cách đưa ra một số hành vi gợi ý để các nhóm thảo luận và từng HS tự rút ra nhận xét đánh giá như :

+ Mặc bộ quần áo lao động để đi dự các buổi lễ hội.

+ Có những nhu cầu đòi hỏi về ăn mặc, tiện nghi, vui chơi vượt quá khả năng kinh tế cho phép của gia đình và bản thân.

+ Có những hành vi, cử chỉ, cách ăn mặc lạc lõng, xa lạ với truyền thống của dân tộc.

GV giúp HS phân tích : cả ba hành vi trên đều thể hiện lối sống không phù hợp với điều kiện, hoàn cảnh của bản thân, gia đình và xã hội.

– HS phát biểu, cả lớp nhận xét, bổ sung ý kiến.

– GV hướng dẫn HS khái quát các ý chính và kết luận :

+ Trái với giản dị là lối sống xa hoa, lãng phí, phô trương về hình thức, học đòi trong ăn mặc, cầu kì trong cử chỉ sinh hoạt, giao tiếp.

+ Giản dị không có nghĩa là qua loa, đại khái, cầu thả, tùy tiện trong nếp sống, nếp nghĩ, nói năng cộc lốc, trống không, tâm hồn nghèo nàn, trống rỗng.

+ Hành vi thể hiện lối sống giản dị phải phù hợp với lứa tuổi, với điều kiện của gia đình, bản thân và môi trường xã hội xung quanh.

Hoạt động 5 : Rút ra bài học và liên hệ.

– GV hướng dẫn HS phát biểu, rút ra khái niệm sống giản dị và ý nghĩa của phẩm chất này trong cuộc sống.

– HS phát biểu.

– GV chốt lại, hướng dẫn HS tóm tắt các ý chính và ghi nhớ mục *Nội dung bài học* trong SGK.

– Hướng dẫn HS giải thích câu tục ngữ và danh ngôn trong SGK.

– Yêu cầu HS tự liên hệ bản thân và tập thể lớp, nêu những biểu hiện sống giản dị hoặc chưa giản dị, tìm nguyên nhân, tuyên dương hoặc phê phán những biểu hiện ấy.

Hoạt động 6 : *Hướng dẫn HS luyện tập, củng cố bài tại lớp* (gợi ý làm các bài tập trong SGK hoặc GV có thể đưa thêm nhiều tình huống khác để HS giải quyết) và giao công việc về nhà để HS ôn tập bài cũ và chuẩn bị cho bài mới.

– Gọi một số HS làm bài, GV đánh giá cho điểm để động viên những HS đã nắm vững kiến thức và biết vận dụng để làm bài tập.

– Nếu trên lớp không còn thời gian, GV có thể hướng dẫn HS về nhà làm những bài tập để rèn luyện tính giản dị (như : Mỗi em tự xây dựng kế hoạch rèn luyện bản thân trở thành người HS có lối sống giản dị ; sưu tầm thêm những câu thơ, câu ca dao, tục ngữ... nói về tính giản dị). Yêu cầu giờ sau HS nộp bài. GV cho điểm, có nhận xét (khen, chê) để động viên HS kịp thời.

– GV dặn dò và hướng dẫn HS chuẩn bị bài học sau.

IV – TƯ LIỆU THAM KHẢO

1. Truyện đọc

Bữa ăn của vị Chủ tịch nước

Còi Nhà hát lớn báo hiệu mười một giờ. Một chiếc xe hòm từ từ đi vào Bắc Bộ phủ. Máy đồng chí Vệ quốc đoàn gác bên trong xì xào :

– Xe đến đón Bác về nghỉ.

Nhưng không ! Cửa xe mở, một đồng chí bảo vệ xách một chiếc cặp lồng nhỏ nhanh nhẹn bước xuống. Tiểu đội phó Hồng Quân thở dài :

– Bác lại bận việc, hôm nay lại ăn cơm trưa ở đây, không về nghỉ.

Trên phòng khách, bọn sĩ quan cao cấp của Tưởng Giới Thạch vẫn đang í ố, chưa về. Đồng chí bảo vệ xách cặp lồng rẽ xuống một căn phòng nhỏ ngồi đợi. Một chiến sĩ trẻ đến bên hỏi, về bữa khoản :

– Ngày đồng chí, Bác ăn có được khoẻ không ?

– Mỗi bữa Bác chỉ ăn có ba bát nhỏ.

– Thế thì các đồng chí phải tăng nhiều thức ăn bổ cho Bác mới được ! – Người chiến sĩ trẻ sốt sắng nói y như một người có thẩm quyền ra lệnh vậy.

Đồng chí bảo vệ không đáp, từ từ mở nắp cặp lồng ra : ngăn trên đựng một ít rau muống luộc, ngăn dưới một quả trứng rán với vài miếng ớt, dưới cùng là một ít cơm. Đồng chí nói :

– Chúng tôi muốn đề nghị thế nào thì đề nghị, Bác chỉ ăn có thế. Bác bảo, nước nhà còn nghèo lắm, đồng bào còn có người đói.

Rồi vui chuyện, đồng chí bảo vệ kể, về thán phục :

– Bác thường dậy rất sớm, tập thể dục rất đều. Bác rửa mặt, ăn sáng qua loa rồi đến Bắc Bộ phủ, Bác thường tới trước giờ làm. Bác ăn uống thanh đạm, chỉ thích những món ăn của quê hương xứ sở : một ít dưa, một miếng ớt, vài quả cà pháo dầm tương với mấy khúc cá kho.

(Trích trong cuốn *Bác Hồ kính yêu*
NXB Kim Đồng, Hà Nội, 1977)

2. Danh ngôn

"Phải luôn luôn dùng những lời lẽ, những thí dụ giản đơn, thiết thực và dễ hiểu. Khi viết, khi nói, phải luôn luôn làm thế nào cho ai cũng hiểu được..."

(*Hồ Chí Minh toàn tập*, Tập 5, trang 306)